

УДК [631.152: 658.012.011.56] 631.152.009.12

Нестеренко С.А., д.е.н, професор,
Воронянська О.В., к.е.н. доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК СКЛADOVA ФУНКЦІЯ МЕНЕДЖМЕНТУ

Анотація: В умовах ринкової економіки в значній мірі зростають інформаційні потреби сільськогосподарських товаровиробників, що стосуються системи менеджменту в управлінні сільськогосподарським виробництвом. У статті розглядається потреба в інформації для управління сільськогосподарським виробництвом, яка є постійною, оскільки жодне ефективне управління неможливе без належного інформаційного забезпечення.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, сільськогосподарське виробництво, управління, конкурентоспроможність, розвиток, система.

Постановка проблеми. Важлива роль у розвитку аграрного сектора належить поліпшенню інформаційного забезпечення сільгосптоваровиробників. Під інформаційним забезпеченням управління сільськогосподарським виробництвом розуміється своєчасне надання особам, які приймають рішення в області організації, управлінні і технологій сільськогосподарського виробництва, об'єктивної, актуальної, вичерпної і достовірної інформації про стан керованих об'єктів і зовнішнього середовища, про технології виробництва різних сільськогосподарських культур, тварин, птиці; про засоби механізації та автоматизації технологічних процесів у сільському господарстві; про засоби захисту рослин та тварин; про технології переробки сільськогосподарської продукції і т. д. Крім того, необхідні відомості про ринок сільськогосподарської продукції, добрив і засобів захисту, сільськогосподарської техніки, палива і мастильних матеріалів і т. п.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розробку методологічних матеріалів і впровадження інформаційно-консультаційних систем зроблено вченими як Г. Азоєва, [1], О.Д. Гудзинського [2], С.М. Кваши [3], М. Й. Маліка [4], Б.Й. Пасхавера [5], М. Портера [6], П.Т. Саблука [7], Судомир С.М. [2], Р.А. Фатхутдінова [9], Й. Шумпетера [10], А. Юданова [11] та багатьма іншими. Однак, підхід до вивчення забезпечення аграрного сектора інформаційними послугами як важливої складової функції менеджменту в уп-

равлінні конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств потребує більш детального опрацювання.

Формулювання цілей статті. Рівень забезпечення національної продовольчої безпеки і стану соціально-економічного розвитку в Україні визначається рівнем розвитку інформаційно-консультаційних послуг, спрямованих на створення механізму управління конкурентоспроможністю сільгосптоваровиробників. Метою статті є виділення і обґрунтування основних особливостей інформаційного забезпечення аграрного сектора в умовах конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств

Виклад основного матеріалу. В даний час сучасні інформаційні технології все ширше використовуються практично у всіх сферах діяльності людини. Особливе місце і роль їм відводяться в сфері управління досить складними системами. Системне використання таких інформаційних технологій неминуче призводить до докорінних змін в самих технологіях управління. Ігнорування реалій бурхливої інформатизації суспільства неминуче призведе до відставання, а, отже, і до невдач у діловій діяльності. Це положення поширюється на всі види економічної (і не тільки) діяльності. І якщо в багатьох галузях промисловості інформаційні технології використовуються досить широко і цілеспрямовано, то в аграрному виробництві нерідко відсутнє системне розуміння нагальної потреби їх застосування в практиці управління.

Аналіз особливостей і тенденцій розвитку інформаційного суспільства дозволяє зробити висновок про те, що будь-яка виробнича система не може успішно функціонувати при недостатньому забезпеченні її в цьому суспільстві. Недооцінка цього положення або, тим більше, спроба самоізоляції від інформаційних процесів в суспільстві рано чи пізно неминуче призводить до програшу в конкурентній боротьбі.

Формування інформаційного суспільства ще не завершено, ступінь інтеграції до нього різних виробничих систем неоднакова як у різних галузях народного господарства, так і всередині галузей. Аграрне виробництво в цьому відношенні помітно поступається багатьом галузям. Тому необхідна цілеспрямована діяльність, спрямована на використання переваг, які подаються інформаційними технологіями, і, перш за все, в системі менеджменту агропромисловим виробництвом.

Таким чином, об'єктивною реальністю в сфері управління аграрним виробництвом стала нагальна потреба вирішення завдань, пов'язаних з формуванням і ефективним використанням його інформаційного ресурсу. Без цього, на нашу думку, в принципі неможливе ефективне управління агропромисловими системами в сучасних умовах.

Процес управління здійснюється за допомогою збору та накопичення інформації про об'єкт управління, цілеспрямованих процесів її обробки і передачі. Більш точним представляється погляд на управління як на забезпечення процесів формування та руху інформаційних потоків, під якими розуміється спеціально організований рух повідомлень від певного джерела до деякого приймачу, спрямоване на забезпечення реалізації функцій управління в рамках цілей і умов керованої системи.

Необхідно відзначити, що інформаційним потокам, пов'язаним з управлінням аграрним виробництвом, притаманні такі риси:

- значна неоднорідність;
- непереборна повністю невизначеність при формуванні і реалізації;
- різномірність і множинність постачальників інформації;
- сезонність і циклічність формування і використання (у багатьох випадках);

багатоваріантність можливих реалізацій; істотна неоднорідність споживачів інформації;

поєднання дискретних (і / або «квантових») і безперервних підходів при формуванні і реалізації.

Без інформації про об'єкт управління (інформації зворотного зв'язку) неможливо управління ним, а її відсутність (нестача) знижує результативність (ефективність) дій. Управління сільськогосподарським виробництвом носить циклічний характер, що і викликає необхідність регулярного повторення управлінських актів: аналізу ситуації і постановки проблеми; вироблення і вибору варіанта управлінського рішення; організації виконання рішення; контролю; оцінки ситуації. Інакше кажучи, потреба в інформації для управління сільськогосподарським виробництвом є постійною, оскільки ніяке ефективне управління неможливе без належного інформаційного забезпечення.

У той час як у багатьох країнах світу ринок інформаційних ресурсів стрімко розвивається, його стан в Україні не відповідає сучасним вимогам.

Оскільки інформаційно-керуючі системи є похідними від виробничих систем, то з найбільшою швидкістю зруйнувалися саме інформаційні системи. Припинення державної підтримки інформатизації прискорило цей процес. Відпала потреба в обчислювальних центрах на основі великих і міні електронно-обчислювальних машин. Відбувся відтік кваліфікованих фахівців до комерційних структур, припинилось виділення коштів на організацію перепідготовки кадрів для переходу на персональні комп'ютери, не розвивався ринок послуг в області інформатизації АПК.

Ринкові перетворення призвели до того, що в НДІ відбувалося поступове скорочення фахівців в області інформатизації. Ефективне функціонування аграрного сектора України в даний час неможливо уявити без надійної інформаційної підтримки. Сучасний сільський товаровиробник намагається, освоїти все самостійно, і тільки переконавшись, що у нього бракує знань та інформації, на базі яких можна приймати власні рішення і здійснювати свої дії, він починає ставити питання і шукати поради на стороні.

Створювана державна служба надання послуг, освоєння і пропаганди досягнень науково-технічного процесу в агропромисловому виробництві згідно наказу № 615 Мінагропрому України від 9 січня 1998 року «Про вдосконалення наукового забезпечення виробництва на регіональному рівні» повинна обслуговувати всі виробничі управлінські та сервісні підприємства, установи та організації АПК.

В АПК проблемою інформації займаються Українська академія аграрних наук і Міністерство аграрної політики України. У перспективі доцільними бачаться два напрямки вирішення цієї проблеми:

1) розвиток агроконсалтингу, тобто задоволення попиту на інформаційно-консультаційні послуги, головним чином, сільськогосподарських підприємств, здатних повністю і своєчасно розрахуватися за персонально отримані послуги;

2) формування регіональної мережі дорадництва для задоволення потреб переважно дрібних сільськогосподарських товаровиробників, що частково фінансуватиметься державою.

До загальних рис консалтингу та дорадництва відноситься організація навчання сільськогосподарських товаровиробників, персоналу аграрних підприємств, менеджерів, організація підготовки і перепідготовки юридичних, бухгалтерських, аудиторських кадрів, організація курсів підвищення кваліфікації зустрічей, нарад, семінарів, що забезпечить обмін досвідом різних господарств як в межах області, так і в межах країни. Для того, щоб створені центри стали сучасними координаторами інформаційно-консультаційного забезпечення в АПК, важливо акумулювати ресурси науково-дослідних установ, навчальних закладів, органів державного управління і громадських організацій, які надають інформаційні послуги.

У процесі діяльності запропонованих служб важливо забезпечити надання своєчасної постійно оновлюваної інформації, якісних послуг, які відповідатимуть вимогам і потребам сільськогосподарських товаровиробників. У сучасних умовах існує об'єктивна необхідність дослідити попит і пропозицію, що встановлюються на ринку, номенк-

латуру товарів, відслідковувати мінливу ринкову кон'юнктуру, визначати вигідні для підприємства ринки збуту і місця реалізації продукції, проводити відповідні маркетингові дослідження ринку товарів тощо.

Розвиток конкурентоспроможності аграрного сектора шляхом надання інформаційної допомоги сільським товаровиробникам у прийнятті обґрунтованих економічних рішень допоможе:

у сприянні сільгосптоваровиробникам виявлення і формулювання їх проблем, аналізу варіантів і обґрунтованості;

у виборі рішень, підвищенні мотивації до реалізації прийнятих рішень, оцінці їх результатів і обміну інформацією з іншими сільськими виробниками;

в наданні об'єктивної та свіжої інформації щодо різних аспектів виробництва, переробки і збуту сільськогосподарської продукції, включаючи нові технології і методи ведення господарства;

в консультуванні з ефективного планування та управління господарством, фінансового інвестиційного аналізу, оптимізації використання ресурсів, обліку екологічних вимог; забезпечення зворотного зв'язку органів управління та науково-дослідних інститутів з сільськими товаровиробниками з метою розробки ефективних заходів державної аграрної політики;

в інтеграції знань і інформації з різних (в тому числі міжнародних) джерел, орієнтація аграрної науки на проведення прикладних досліджень з проблем сільських товаровиробників з метою вироблення практичних рекомендацій;

в ініціювання змін в методах господарювання, сприяння поширенню інновацій в аграрному секторі.

Висновки. Таким чином, можна зробити наступні висновки.

1. В умовах ринкової економіки в значній мірі зростають інформаційні потреби сільськогосподарських товаровиробників, що стосуються системи менеджменту в управлінні сільськогосподарським виробництвом, кон'юнктури ринку сільгосппродукції, технології виробництва і переробки, засобів механізації та автоматизації праці.

2. Необхідно створити мережу інформаційно-аналітичних центрів, які здійснюють

інформаційні та аналітико-прогнозні функції. Основною базою для їх створення повинні стати інформаційно-консультаційні служби в районах і на регіональному рівні.

Перспективи подальших наукових досліджень в цьому напрямку пов'язані з розробкою комплексної системи створення інфор-

маційного забезпечення аграрного сектора яке буде цільоспрямовано впливати на ефективність системи менеджменту в управлінні конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств в умовах ринкового господарювання.

Список літератури:

1. Азоев Г. Л. Конкуренция: анализ, стратегия и практика / Г.Л. Азоев. – М.: Центр экономики и маркетинга, 1996. – 208 с.
2. Амбросов В. Трансформаційні процеси в аграрній сфері регіону // Економіка України. – 2003. - №8. – С. 66-70.
3. Гудзинський О.Д. Управління результативністю діяльності підприємств (теоретико-методологічний аспект): монографія / О. Д. Гудзинський, Н. В. Гайдамак, С.М. Судомир, Т.О. – К.: 2011. – 175 с.
4. Єрмаков О. Ю. Методологія економічного дослідження організаційних форм виробництва / О. Ю. Єрмаков // Економіка АПК. – 2003. – № 1. – С. 31-37.
5. Кваша С. Конкурентоспроможність вітчизняної аграрної продукції в умовах вступу до СОТ / С. Кваша, О. Лука // Економіка України. – 2003. – № 10. – С. 79 - 85.
6. Маршалл А. Принципы политической экономии: в 3-х т./ А. Маршалл; пер. с англ. Р. И. Столпера. – М.: Прогресс, 1983. – Т. 1. – 415 с.
7. Портер М. Конкурентная стратегия : Методика анализа отраслей и конкурентов / Майкл Портер ; Пер. с англ. – 3-е изд. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. –. 453 с.
8. Ушачев И.Г. Нужны новые подходы к аграрной политике / И. Г. Ушачев // АПК: экономика, управление. – 2006. – № 1. – С. 4 - 12.
9. Фатхундінов Р.А. Управління конкурентоздатністю організації / Фатхундінов Р.А., Осовська Г.В. Підручник, – К.: «Кондор», 2009. –470 с.

S. Nesterenko PhD, Professor, O.Voronianska. PhD, Assistant Professor, Department of organization and management of socio-economic systems, TSAU

INFORMATION SUPPORT AS A PART OF MANAGEMENT FUNCTION

Summary.

The development of the competitiveness of the agricultural sector by providing information assistance to rural producers in making informed economic decisions will help out with: assisting agricultural producers in identifying and shaping its problems, analyzing options and feasibility; choosing the solutions, increasing motivation to implement decisions, evaluating their results and sharing information with other rural producers; providing objective and current information on various aspects of production, processing and marketing of agricultural products, including new technologies and methods of farming; advising on effective planning and economic management, financial investment analysis, optimization of resources, integration of environmental requirements; providing feedback on management and research institutes with rural producers to develop effective measures of state agricultural policy; the integration of knowledge and information from different (including international) sources, focus on agricultural science of applied research on problems of rural producers to develop practical recommendations; initiating changes in the methods of management, promoting the dissemination of innovations in the agricultural sector.

Thus we can make the following conclusions. 1. Information needs of agricultural producers are greatly increasing in a market economy with regard to management system in the administration of agricultural production, agricultural market conditions, technology, production and processing, mechanization and automation of labor. 2. This is necessary to create a network of information-analytical centers, which provides information and analytical and predictive functions. The main basis for their creation should be information and consulting services in the areas and at the regional level.

Prospects for further research in this area are related to the development of complex system creating information support of the agricultural sector to be targeted to act on the efficiency of management system in the administration of competitive agricultural enterprises in the market economy.